



המכון לחקר המתודולוגיה של



המרכז למורשת המודיעין

15 בספטמבר 2020

כנס מקוון בנושא מודיעין לאומי-אזרחי

המכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין קיים ב-14 בספטמבר 2020 כנס מקוון בנושא מודיעין לאומי-אזרחי. זאת לרגל פרסום הגיליון החמישי של כתב העת של המכון "מודיעין הלכה ומעשה", שהוקדש לסוגיה זו ונכתב כפרויקט משותף של המכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין ושל משרד המודיעין. מטרת הכנס היא לדון בסוגיית מקומו של המודיעין הקלאסי-בטחוני בהקשר של ביטחון לאומי-אזרחי, לתאר את ההיערכות המודיעינית מול האתגר הן מהזווית הביטחונית והן מהזווית האזרחית, וללמוד מכך על אודות מה שנדרש לפתח על מנת לשפר את היכולת לספק מענה לאומי הולם.

במוקד הכנס עמד הדיון סביב שאלת מקומו של המודיעין הקלאסי-בטחוני למול סוגיות לאומיות-אזרחיות. שאלה זו מעסיקה ארגוני מודיעין בכל רחבי העולם, וטרם נמצא פתרון מספק ושלם לשאלה זו. כלומר, ישראל לא יכולה לפתור את בעיה זו באמצעות השראה ממדינה אחרת, אלא נדרשת חשיבת עומק על הפתרון שיתאים לישראל.

את הכנס הנחה ראש המכון, תא"ל (מיל.) יוסי קופרוסר, והשתתפו בו תא"ל דרור שלום, רח"ט מחקר באמ"ן; סא"ל (מיל.) דודי סימן טוב, סגן ראש המכון; פרופ' קובי מורן-גלעד – מומחה במיקרוביולוגיה ובריאות הציבור ויו"ר האגודה האירופאית לאפידמיולוגיה; אלון ששון, עמית מחקר בכיר במכון; ד"ר סא"ל (מיל.) ויקטור ישראל – ראש אגף המחקר במשרד המודיעין; ואלישע סטואין – ראש תחום "סריקת האופק" במשרד המודיעין.

להלן התובנות המרכזיות שעלו בכנס:

- **הקורונה המחישה ביתר שאת את הצורך במודיעין לאומי-אזרחי ואת הרלוונטיות שלו** – המשבר הנוכחי המחיש כי קיימים פערים במשרדי הממשלה בתחומים של איסוף המידע, ניהול הידע, הפיכתו למסקנות ובשינוי התארגנות מהיר. בנוסף, ניכר כי יש צורך בשינוי תפיסתי שיוביל גם לשינוי בהתארגנות, כך שמשרדי הממשלה וארגוני המודיעין יוכלו לספק מענה מיידי ואיכותי יותר. יצוין, כי סוגיות לאומיות-אזרחיות, דוגמת כלכלה, משאבים, אנרגיה, דמוגרפיה, אקלים ועוד, תופסות כיום מקום מרכזי בקבלת ההחלטות של הקברניט, ולכן גם המודיעין נדרש להתמודד יותר מבעבר עם סוגיות של ביטחון לאומי-אזרחי.
- **הקורונה עוררה ויכוח על מקומו של המודיעין בסוגיות לאומיות-אזרחיות, ויש להסדיר מי אחראי על מענה לסוגיות אלו** - שילוב אמ"ן, וקהילת המודיעין בכלל, במאמץ הלאומי מול הקורונה חידד את הגישות השונות בשאלת האחריות על גיבוש המודיעין הלאומי-אזרחי. היתרונות המובהקים של קהילת המודיעין בעולמות האיסוף, הניתוח והתשתיות למול החסרונות המובהקים של משרדי ממשלה רבים בתחומים אלה, יוצרים את ההכרה באשר לאחריותם של גופי המודיעין להשתמש ביתרונות אלה גם בסוגיות שאינן ביטחוניות באופן מובהק.
- מהשיח בכנס עלתה הסכמה על הצורך לשנות את ההתארגנות בישראל למול הסוגיות הלאומיות-אזרחיות, אך הוצג ספקטרום של אפשרויות שונות למימוש ההתארגנות הזו: מהצד האחד תפיסה

מצמצמת במסגרתה קהילת המודיעין תעסוק רק בנושאים ביטחוניים ורק במידת הצורך תתגייס אד הוק לסייע בהתמודדות עם נושאי ביטחון לאומי-אזרחי; מהצד השני תפיסה מרחיבה שלפיה לצד הנושאים הביטחוניים קהילת המודיעין תעסוק גם בסוגיות אזרחיות. בתוך עלו הצעות כגון התגייסות המודיעין לסיוע על בסיס אנשי מילואים ועוד. הגם שהגישות מגוונות, ניכר היה שישנה הסכמה באשר לצורך שגופים מחוץ לקהילת המודיעין יעסקו בסוגיות לאומיות-אזרחיות בשגרה ובעת משבר, ועל כך שצריכה להיות למידה בינם לבין גופי המודיעין הקיימים, ויש למסד את שיתוף הפעולה ביניהם. הרעיונות שהועלו בגיליון ובדיון זה, כמו הקמת גוף לאומי בעל יכולות מודיעיניות, במשרד המודיעין או במשרד ראה"מ, שירכו את הטיפול בנושא ויעמוד בקשר שוטף עם קהילת המודיעין ועם המשרדים האזרחיים הרלבנטיים, כאשר בחרום הוא יוכל להיעזר באנשי מילואים של אמ"נ, ראויים לבחינה.

יש דמיון רב בין תהליך החקירה האפידמיולוגית למעגל המודיעין הקלאסי – בטחוני, ועל כן חשוב לשאוף להפריה הדדית בין הגופים השונים –

בדומה לעבודת המודיעין, גם בתהליך החקירה האפידמיולוגית "מגדירים צ"יח" (מה המחלות שאני צריך להיערך אליהן?), אוספים מידע, מנתחים אותו לכדי מסקנות ומפיצים תוצר למקבלי ההחלטות (המלצות, התרעה, הזדמנויות וסיכונים). בנוסף, גם המערכת האפידמיולוגית מתעסקת בשגרה בהתכוננות לחירום ובמתן התרעה לחירום. כמו כן, בדומה למודיעין בזמן חירום המערכת האפידמיולוגית צריכה לספק תמונת מצב על ה"אויב", קרי הנגיף, משלל זוויות ולסייע למקבלי ההחלטות בדרכו לגבש החלטה. על כן, התפיסות והשיטות שפותחו במהלך השנים במודיעין הקלאסי-בטחוני יכולות להעשיר ולחזק את מה שנעשה במגזר האזרחי, והשיטות והתפיסות מהמגזר האזרחי יכולות להעשיר ולחזק את המודיעין הקלאסי - בטחוני. הוצגה גם גישה ולפיה למרות הדמיון, המאברק בנגיף איננו עניין מודיעיני.

- **המלחמה על העליונות הטכנולוגית בין המעצמות הינה נושא מרכזי למעקב מודיעיני - עיצוב** האסטרטגיה של המלחמה הזו נקבע על ידי ממשלות, ולא גופים פרטיים, ובראיה לאומית. מבחינה פרקטית ניתן לראות בהקשר זה הקמה של מסגרות ארגוניות ייעודיות, השקעה במו"פ, תחרות על ההון האנושי, שינויי רגולציה ופיקוח על השקעות זרות, מלחמות סחר ועוד. תחומי התחרות המרכזיים הם בעיקרם טכנולוגיים, או קשורים לטכנולוגיה. ביניהם ניתן לציין: בינה מלאכותית (AI), מחשוב קוונטי, ביוטכנולוגיה, נשק מתקדם, חלל, ים ונתיבי סחר, סייבר, רובוטיקה ושרשראות אספקה. המשמעויות של המלחמה על העליונות הן: תחרות רב ממדית המשפיעה על כל תחומי החיים; הישגים או חוסר בהישגים ישפיעו על שגשוג אותן מדינות בעתיד. זהו אתגר ליתרון האיכותי של ישראל, המחייב את הממשלה לגבש מדיניות ולהקצות משאבים להתמודדות מולו.

סיכום את הכנס – בר אליהו, עוזר מחקר במכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין.

נספח - סיכום הכנס

תא"ל דרור שלום – רח"ט מחקר באמ"ן

- א. הקורונה היא אירוע מסוג "UNKNOWN UNKNOWN" בסדר גודל שונה ממה שאנו רגילים, הוא אינו בטחוני אלא לאומי.
- ב. ההבנה שהתגבשה בחטיבת המחקר בכלל, ובזירה הטכנולוגית בפרט, כבר בשלב מוקדם כי מדובר באירוע גדול, הובילה להתגייסות אמ"ן לסיוע ולהקמת "מרכז המידע והידע", אשר שם לעצמו למטרה לסייע בתחומי ה-DATA. היתרונות העיקריים שחטיבת המחקר הביאה עמה הינם יכולות חקירה אנליטיות מהירות והיכולת לחבר בין המידע והידע לקבלת החלטות. יצוין, כי בשל פערים ביכולותיו של משרד הבריאות בעולמות הדאטה והמיצוי, תרומתו של אמ"ן למאמץ הלאומי הפכה למשמעותית.
- ג. המסקנות שיצאו ממרכז המידע והידע **עזרו גם לצה"ל** להקדים ולהיערך להמשך תפקודו במהלך הקורונה.
- ד. אתגר מרכזי בשילוב של אמ"ן במאמץ נגד הקורונה נגע לתחום האתיקה. המלצות של אמ"ן על צד כחול שמתפרסמות בתקשורת, והפוליטיקה הרבה שמאפיינת התמודדות עם סוגיה לאומית-אזרחית מהוות אתגר לגופי המודיעין שרגילים לעבודה חשאית שאינה חשופה לשיקולים פוליטיים.
- ה. הייתה חשיבות שהתוצרים שיוצאים ממרכז המידע והידע ייחשבו כתוצר לאומי משותף של אמ"ן עם משרד הבריאות. על מנת לממש מטרה זו, אמ"ן שיתף פעולה עם מומחי תוכן מתחום הבריאות.
- ו. בהסתכלות קדימה – **האם זהו מקומה של חטיבת המחקר לעסוק בסוגיות לאומיות-אזרחיות?** לטענת רח"ט מחקר בעת משברים לאומיים, כגון מגפה או אסון טבע, יש מקום להשאל חייילים מחטיבת המחקר להתארגנויות לאומיות, **שאינן תחת פיקוד אמ"ן או הרמטכ"ל**. זאת, בשל היתרון היחסי שלהם בניתוח המידע, הסקת המסקנות וגיבוש המלצות.
- ז. ברמת ההתארגנות רח"ט מחקר הציע לחלק לשני רבדים:
 - **נדרש גוף לאומי לא צבאי שידע למנף את היתרונות הטכנולוגיים של ישראל**, שאינם קיימים רק באמ"ן, **במשברים לאומיים, דוגמת הקורונה**. גוף כזה אינו צריך לכלול כוח אדם רב בשגרה, אך עליו לדעת לרכז מאמץ בעת משבר לאומי-אזרחי ולאגד לתוכו אנשים רלוונטיים. יצוין, כי גוף זה יצטרך מאתר של אנשים רלוונטיים דוגמת אנשי מילואים מאמ"ן ויחידות טכנולוגיות מחוץ לאמ"ן, מומחי תוכן וכו'.
 - **חטיבת המחקר איננה יכולה לעסוק בכלל התחומים שמקבלי החלטות נדרשים אליהם, בשל עיסוקה הרב בנושאים אופרטיביים וביטחוניים**. לפיכך, יש מקום להקמת גוף שיתעסק בתחומים אסטרטגיים-לאומיים שאינם קשורים לביטחון גרידא, דוגמת אקלים, כלכלה, אנרגיה, תשתיות, פליטים, גבולות. לטענתו של רח"ט מחקר, ככל הנראה גופי המודיעין בישראל יתקשו לספק תמיכה להקמת גוף כזה, אך אין זה אומר שהוא אינו נדרש.

דודי סימן טוב - סגן ראש המכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין

- א. מטרת הגיליון והכנס אינה הכרעה בוויכוח על מקומו של המודיעין הקלאסי בסוגיות לאומיות-אזרחיות, אלא העלאת הסוגיה לסדר היום והתנעת הדיון במדינה ובקהילת המודיעין, על מנת שבעתיד המענה שיתקבל יהיה איכותי יותר.
- ב. השימוש במושג "מודיעין" בסוגיות לאומיות-אזרחיות עלול להטעות, משום שבדרך כלל אין צורך בחדירה לאזורים מוכמנים. למרות זאת, דרכי הפעולה והצורך בפיתוח הידע מחייבים שימוש בהגיונות פעולה שמקורם גם בקהילת המודיעין לצד שיטות שפותחו במגזר האזרחי.
- ג. מודיעין לאומי-אזרחי מכיל היבטים רבים, דוגמת כלכלה, רפואה, אקלים וכו', שבהם נדרש פיתוח ידע שיסייע למקבלי ההחלטות בהבנת המציאות, ואף יאפשר מתן התרעה על סיכונים והזדמנויות. מודיעין מסוג זה נדרש הן על מנת לגבש אסטרטגיה ומדיניות כללית, והן על מנת לגבש אסטרטגיה ומדיניות בתחומים ספציפיים, כפי שבאים לידי ביטוי במשרדי הממשלה השונים. לפיכך, מודיעין מסוג זה מחייב היכרות והבנה עם "צד כחול".
- ד. הגורמים העוסקים בנושא בישראל הינם: **קהילת המודיעין** – נרתמת בעת משבר; **משרד המודיעין** – בלב העשייה, אך הנושא לא מוסדר בחוק או בהחלטת ממשלה; **משרדי הממשלה** – תלוי בהקשר ובארגון; **מכוני מחקר אזרחיים** – תלוי נושא ואינו מוגדר.
- ה. המודיעין הלאומי יכול לשאוב השראה ממקורות שונים ובהם: מקהילת המודיעין ניתן ללמוד אודות שיטות עבודה ודרכי חשיבה; בחינת מודלים של גופי מודיעין במשרדי ממשלה אזרחיים ברחבי העולם; מהמגזר העסקי ניתן לבחון שיטות נוספות לביצוע מודיעין; שאיבת השראה ממודיעין כמותי דוגמת ביג דאטה ובינה מלאכותית (AI). יצוין, כי המיקוד במקור זה או אחר יהיה תלוי הקשר, נושא המשרד ותרבותו הארגונית ומידת הרלוונטיות להערכת המודיעין הלאומית.
- ו. חשוב לעסוק בסוגיה כבר כעת מכמה סיבות: ראשית, קיים צורך מובהק כתוצאה מאתגרים חדשים לביטחון הלאומי ובהם מגיפות, אקלים, כלכלה, אנרגיה ומים. בנוסף, בעידן המידע כל אחד יכול לאסוף, ולפיכך אין סיבה שמשרדי הממשלה לא יעשו כן. כמו כן, ישראל הופכת לשחקן במגרש האזורי-כלכלי. נוסף על כל אלו, ישנו משרד מודיעין ויכול להיות שזו צריכה להיות אחריותו.
- ז. אפשרויות למענה:
- **קהילת מודיעין מורחבת, קרי עיסוק גם בנושאים ביטחוניים וגם אזרחיים** – כלומר, קהילת המודיעין תיקח עוד ועוד נושאים תחת אחריותה על חשבון משרדי הממשלה האחרים; אופציה זו ככל הנראה אינה ריאלית ולא תזכה לתמיכה מקהילת המודיעין ("תפסת מרובה לא תפסת") או ממשרדי הממשלה (מסיר מהם את אחריותם).
 - **קהילת מודיעין ביטחונית הנרתמת בעת הצורך** – כלומר, קהילת המודיעין תסייע הן מבחינה מתודולוגית והן מהפן הטכנולוגי כאשר יעלה צורך. המשלים של אפשרות זו הוא פתרון ייעודי ומבוזר הקרוב למשרדי הממשלה, כאשר משרד המודיעין יכול לתמוך את התהליך הזה.

אפשרויות – על הספקטרום



פרופ' קובי מורן-גלעד – מומחה במיקרוביולוגיה ובריאות הציבור¹

- א. מודיעין אפידמי קיים עשרות שנים במערכת. מרבית העשייה בישראל הייתה מנותקת מגופי המודיעין הביטחוניים, אך הרעיון של שימוש במתודות של גופי המודיעין הביטחוניים אינה חדשה או בלעדית להופעת הקורונה, ולאט לאט ניתן למצוא נקודות דמיון רבות יותר.
- ב. יש בתהליך החקירה האפידמיולוגי דמיון רב למעגל המודיעין הקלאסי: גם במערכת האפידמיולוגית "מגדירים צי"ח" (מול אילו מחלות ומחוללים יש להיערך?); יש כלי איסוף מגוונים בתחום של מחלות זיהומיות (חלקם דומים לכלי האיסוף הביטחוניים, וחלקם מותאמי צורך); מבצעים את החקירה בה מסיקים מסקנות מתוצרי האיסוף; הפצת תוצר עם המלצות למקבלי ההחלטות; אחראים על התרעה ומשפיעים על השיח התודעתי. עם זאת, בתחום האיסוף החשאי ישנם פערים למשרד הבריאות ולפיכך אפשר שגופי המודיעין הביטחוניים יסייעו. לדוגמא, מידע אפידמיולוגי ממדינות שאינן חולקות אותו עמנו; מידע על משאבים רפואיים במדינות שונות.
- ג. יש דמיון בין המערכת האפידמיולוגית למודיעין גם במצבי החירום והשגרה. מצב טרום פנדמי הוא בבחינת שגרה ומצב פנדמי הוא שווה ערך למצב חרום מבחינת המודיעין. גם המערכת האפידמיולוגית מתעסקת בשגרה בהתכוננות לחירום (חקירת נגיפים חדשים וניסיון לחזות את השפעותיהם עוד לפני מקרה הדבקה של אדם) ובמתן התרעה לחירום, ובזמן חירום צריכה לספק תמונת מצב על ה"אויב" (הנגיף) מכל מיני זוויות ולעזור למקבל ההחלטות.
- ד. הקורונה המחישה את חולשתו של עולם הרפואה במודיעין הטרור פנדמי והפנדמי. תהליך עיבוד המידע, גזירת המשמעויות המדעיות והמדיניות והבאתן עד כדי מסקנות והמלצות לא

¹ חוקר בפקולטה למדעי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון ורופא בכיר במרכז הרפואי סורוקה; חבר בצוות הטיפול במגפות של משרד הבריאות, ויו"ר האגודה האירופאית לאפידמיולוגיה.

מספיק איכותי. הפער אינו פיתוח טכנולוגי, אלא בתיעדוף ובמשאבים המוקצים ובאיכות של שימור המידע והידע של מערכת הבריאות. בפרט בישראל, הורגש היעדר היכולת של משרדי הממשלה לנהל את הידע כאשר מדובר במגפה בהיקף עולמי, ולפיכך אמ"ן ביקש לרתום את יתרונותיו ובהם: כוח אדם איכותי, כוח מחשוב, תשתיות וכו'.

ה. **אין צורך שאנשי ויכולות המודיעין הקלאסי-בטחוני יהיו מוטמעים במשרדים הממשלתיים, אלא שתיווצר הפריה הדדית.** התפיסות והשיטות שפותחו במהלך השנים במודיעין הקלאסי-בטחוני יכולות להעשיר ולחזק את מה שנעשה במגזר האזרחי.

ו. המושג "מודיעין רפואי" ראוי מכיוון שווירוסים ומחלות מוגדרים כאויב. על אף הקושי לייחס להם תודעה או רצון לפגוע, יש לזכור שהמניע של אותם אורגניזמים הינו הישרדות, כאשר זו בתורה גורמת לנזק לבני האדם. בנוסף, ההדבקה מתרחשת בצורה חשאית וסמויה מהעין, כלומר נדבקים שעוד לא אותרו, חיידקים שאיננו מודעים אליהם וכו'. יש להתעלות מעל הדיון הפילוסופי האם זה מודיעין או לא מודיעין, ובצורה פרגמטית לראות איך ניתן להגביר את השת"פ בין הגופים.

אלון ששון – עמית מחקר בכיר במכון לחקר מתודולוגיה של המודיעין

א. את המפגש של גופי המודיעין הקלאסי-בטחוני עם מגפות בכלל ועם הקורונה בפרט ניתן לחלק לשלושה חלקים:

- **אתגרים ארגוניים** – התמודדות עם בידוד, שמירה על ריחוק, קפסולות וכו'; התמודדות עם עבודה מרחוק כאשר הארגונים הללו מורגלים בחשאיות, בדגש על רשתות תקשורת נפרדות.
- **יעדים וצי"חים** – השפעת המגפה על יציבות האזור; המגפה כמעכב חיכוך; האם הפצת המגפה מכוונת?
- **סיוע למאבק בנגיף** – סיוע ברכש רפואי; סיוע באיסוף וניהול המידע והידע, סיוע בניתוח המידע וגיבושו לכדי המלצות.

ב. היתרונות שמביאים עמם גופי המודיעין הקלאסי-בטחוני, דוגמת כוח אדם איכותי, מעבר מהיר משגרה לחירום, אוריינטציה טכנולוגית, שילוב דיסציפלינות, תהליכי מחקר/ניתוח והיכולת להפוך הזדמנות/איום לאופרציה, עלולים להשפיע עלינו בבואנו לשאול: האם זהו באמת "מודיעין"? הרי אם המודיעין תרם תרומה קריטית למאבק אז יתכן כי זהו אכן מאמץ מודיעיני. יצוין, כי זהו איננו מאמץ מודיעיני אם אין יריב שעומד מאחורי המגפה, אך אם יש כזה, אז זו אכן שאלה מודיעינית מי הוא אותו היריב. זאת, משום שהחיידקים אינם פוגעים בנו במכוון, וכן לא קיימים מאפייני חשאיות.

ג. לסיכום, התרעה, ניטור והכוונת הטיפול בהתפשטות מגפה **אינן משימה מודיעינית, ואינן צריכות להיקרא מודיעין.** אמנם גופי הביטחון מתעסקים בסוגיות נוספות חוץ מביטחון כבר זמן ממושך, דוגמת כלכלה וציבורים, אך העיסוק בהן דן בהשפעה שלהן על הסוגיות הביטחוניות שמעסיקות את אותם ארגונים ביום יום, ולא בתחומים אלה כשלעצמם; הסיוע של ארגוני המודיעין לארגוני הבריאות הוא קריטי, אך מתבסס על יתרון היחסי ולא על אחריות; אימוץ של דפוסי פעולה מודיעיניים יכול לשדרג משמעותית את ההתמודדות עם מגפות, אך זה נכון גם לכל תהליך מחקרי אחר.

ד"ר סא"ל (מיל) ויקטור ישראל – ראש אגף המחקר במשרד המודיעין

- א. השחקנים העיקריים במלחמה על העליונות הם המעצמות – ארה"ב, סין ורוסיה – וגם מדינות כמו גרמניה, צרפת, בריטניה, יפן, הודו וכמו כן ישראל. עיצוב האסטרטגיה של המלחמה הזו נקבע על ידי ממשלות ולא על ידי גופים פרטיים, ובראיה לאומית. מבחינה פרקטית ניתן לראות הקמה של מסגרות ארגוניות ייעודיות, השקעה במו"פ, תחרות על ההון האנושי, שינויי רגולציה ופיקוח על השקעות זרות, מלחמות סחר ועוד.
- ב. תחומי התחרות המרכזיים הם בעיקרם טכנולוגיים, או קשורים לטכנולוגיה בעקיפין. ביניהם ניתן לציין: בינה מלאכותית (AI), מחשוב קוונטי, ביוטכנולוגיה, נשק מתקדם, חלל, ים ונתיבי סחר, סייבר, רובוטיקה ושרשראות אספקה.
- ג. המשמעויות של המלחמה על העליונות היא תחרות רב ממדית המשפיעה על כל תחומי החיים, כאשר הישגים או חוסר בהישגים ישפיעו על שגשוג אותן מדינות בעתיד. זהו אתגר ליתרון האיכותי של ישראל, המחדד את החשיבות של הממשלה בגיבוש מדיניות והקצאת משאבים; ומחייב עיסוק מתמיד בתחרות הזו על מנת לגזור משמעויות אופרטיביות לישראל.
- ד. אכן יש צורך בגוף שיספק למשרדי הממשלה את המידע, הידע וההמלצות לביצוע עבודתם בצורה טובה יותר, ומשרד המודיעין אכן מתאים למשימה זו, כאשר יש להסדיר את אחריותו ואת האופן בה יבצע אותה בצורה אובייקטיבית.

אלישע סטואין – ראש תחום "סריקת האופק" במשרד המודיעין והאחראי על "המעבדה"

- א. המעבדה כחלק ממנגנון מודיעין לאומי – תפקיד המעבדה הינו התרעה וזיהוי מגמות חדשות הצפויות להשפיע על סוגיות רוחביות בישראל. המעבדה מבצעת זאת בעזרת ביסוס ידע ופיתוח תובנות באמצעות מו"פ ויישום של טכנולוגיות לקבלת החלטות (Data driven decision making). המיקוד הוא בסוגיות לאומיות, כמו מאבק במגפות, השתלבות אזרחית באזור ועוד.
- ב. המימוש של טכנולוגיות מסוג זה לזיהוי מגמות-על אינו נפוץ, ולרוב צפוי כישלון במישור זה, כאשר מי שמצליח לרוב אינו משתף אחרים בכלים שאפשרו את הצלחתו. לרוב השימוש בטכנולוגיה הוא לצרכים טקטיים ופחות ל"סריקת אופק" וחיזוי מגמות-על.
- ג. מאמצים מרכזיים של המעבדה:
 - קצירת המידע והבנייתו למסד נתונים רב תחומי – אלו נתונים יש לנו? איך נוכל להשתמש בהם? איך ראוי לקודד אותם ולהבנות אותם? איך נשיג עוד?
 - מיצוי כלי עיבוד מתקדמים לטובת מחקרי עומק – שימוש בכלי מיצוי וחישוב מתקדמים (Data Science) לטובת מחקרי עומק והסקת מסקנות לא טריוויאליות.
 - מו"פ לבניית מערכת בינה מלאכותית שתדע לחזות מגמות ולספק התרעה אסטרטגית – החזון של המעבדה.
- ד. מעבר לשימוש במודלים סטטיסטיים מתקדמים על מנת לחזות ולהתריע על מגמות, ניתן להשתמש בטכנולוגיה כדי לדמות מציאות. ועל המציאות הזו ניתן להלביש משתנים שונים ולראות מה היא חוזה שיקרה, מה שמאפשר קבלת החלטות מושכלת הרבה יותר.

סיכום

תא"ל (מיל) יוסי קופרוסר – ראש המכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין

- א. מה מקומו של המודיעין הקלאסי-בטחוני למול סוגיות לאומיות-אזרחיות הינה שאלה שמעסיקה ארגוני מודיעין בכל רחבי העולם, וטרם נמצא פתרון מספק ושלם לשאלה זו. כלומר, ישראל לא יכולה לפתור את בעיה זו באמצעות השראה ממדינה אחרת, אלא נדרשת חשיבת עומק על הפתרון שיתאים לישראל.
- ב. אמנם הרעיון לגיליון סוכס זמן רב לפני הקורונה, אך בעקבותיה הומחש חוסר המענה המודיעיני בסוגיות לאומיות-אזרחיות, וחודד הצורך בו. המקום של סוגיות אלו בקבלת ההחלטות של הקברניט הפך למשמעותי יותר, ועל כן הצורך להתמודד עם סוגיות אלו הולך וגובר. מטרת המכון איננה לקבוע מהי הדרך הנכונה להתמודדות עם סוגיה זו, אלא להצביע על מרחב האפשרויות העומד בפני מקבל ההחלטות. הרעיונות שהועלו בגיליון ובדיון זה, כמו הקמת גוף לאומי בעל יכולות מודיעיניות, במשרד המודיעין או במשרד ראה"מ, שירכז את הטיפול בנושא ויעמוד בקשר שוטף עם קהילת המודיעין ועם המשרדים האזרחיים הרלבנטיים, כאשר בחרום הוא יוכל להיעזר באנשי מילואים של אמ"נ, ראויים לבחינה.
- ג. מדינת ישראל משקיעה בשגרה תשומות אדירות בקהיליית המודיעין, זאת על חשבון משרדים אחרים. צריך לזכור שחולשתם המודיעינית של המשרדים נובעת גם מתיעודף משאבים. על כן, כאשר מדינת ישראל מתמודדת עם סוגיה לאומית, שאינה ביטחונית במהותה, יש צורך בשימוש ביכולותיה של מערכת הביטחון ובכלל זאת קהילת המודיעין לחיזוק המערכת האזרחית.